BOFIT-blogi

Kiristyvät pakotteet vaikeuttavat Venäjän taloustilannetta entisestään

Venäjän talous | 07.06.2022 | Heli Simola

KIRJOITTAJA

Heli Simola
Neuvonantaja

EU asetti Venäjälle järjestyksessään jo kuudennen pakotekokonaisuuden. Pakotteiden seurauksena pääosa öljyn tuonnista Venäjältä EU-maihin lopetetaan.

EU asetti Venäjälle viime viikolla jälleen uuden, järjestyksessään jo kuudennen pakotekokonaisuuden. Pakotteiden seurauksena pääosa öljyn tuonnista Venäjältä EU-maihin lopetetaan. Se leikkaa Venäjän vientituloja tuntuvasti. Viime vuonna EU-maat toivat raakaöljyä ja öljytuotteita Venäjältä yhteensä noin 70 mrd. euron arvosta. Se vastasi noin 15 % Venäjän koko tavara- ja palveluviennin tuloista. Lisäksi uusia venäläisiä pankkeja – myös Venäjän suurin pankki Sberbank - suljetaan pois kansainvälisen maksuliikenteen SWIFT-viestijärjestelmästä. Venäjä eristetään entistä tehokkaammin globaalista talousjärjestelmästä.

Venäjän julma hyökkäyssota Ukrainassa on jatkunut yli kolme kuukautta. Sodan vaikutukset ovat jo näkyneet voimakkaasti myös Venäjän taloudessa, mutta talouden luisu on vasta alussa. Sodan aiheuttama valtava epävarmuus ja epäluottamus Venäjää kohtaan kestävät pitkään. EU ja Yhdysvallat ovat asettaneet ennennäkemättömän laajoja talouspakotteita Venäjän sodankäyntimahdollisuuksien hillitsemiseksi. Niiden vaikutus Venäjän talouteen voimistuu koko ajan.

Sota näkyi välittömästi Venäjän rahoitusmarkkinoilla. Moskovan pörssissä koettiin historiallisen suuri pudotus, ja rupla heikkeni jyrkästi heti samana päivänä, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Rahoitusmarkkinatilanteen tasoittamiseksi Venäjän hallinto on joutunut turvautumaan tiukkoihin rajoitustoimiin, joilla markkinoiden vakautta pidetään yllä keinotekoisesti. Siitä huolimatta sodan aiheuttama epävarmuus ja pakotteet vaikeuttavat Venäjän rahoitusmarkkinoiden toimintaa vielä kauan.

Pakotteet alkavat vähitellen purra Venäjän talouteen laajemminkin (Kuvio 1). Ne ovat rajoittaneet tuntuvasti Venäjän tuontimahdollisuuksia. Venäjä on riippuvainen tuonnista sekä monissa lopputuotteissa että tuotannossa tarvittavissa osissa ja komponenteissa. Tuonnin tyrehtyminen on jo leikannut Venäjän teollisuustuotantoa monilla aloilla. Esimerkiksi autotehtaita on ajoittain suljettu komponenttipulan vuoksi ja huhtikuussa autoteollisuuden tuotanto supistui peräti 60 % vuotta aiemmasta. Muiden kuljetusvälineiden ja elektroniikkateollisuuden tuotanto supistui lähes 10 %. Varastojen ehtyessä teollisuuden tilanne vaikeutuu entisestään. Pakotteet ovat iskeneet myös Venäjän lentokuljetuksiin. Lentokuljetusten määrä supistui huhtikuussa 85 % vuotta aiemmasta.

Kuvio 1.

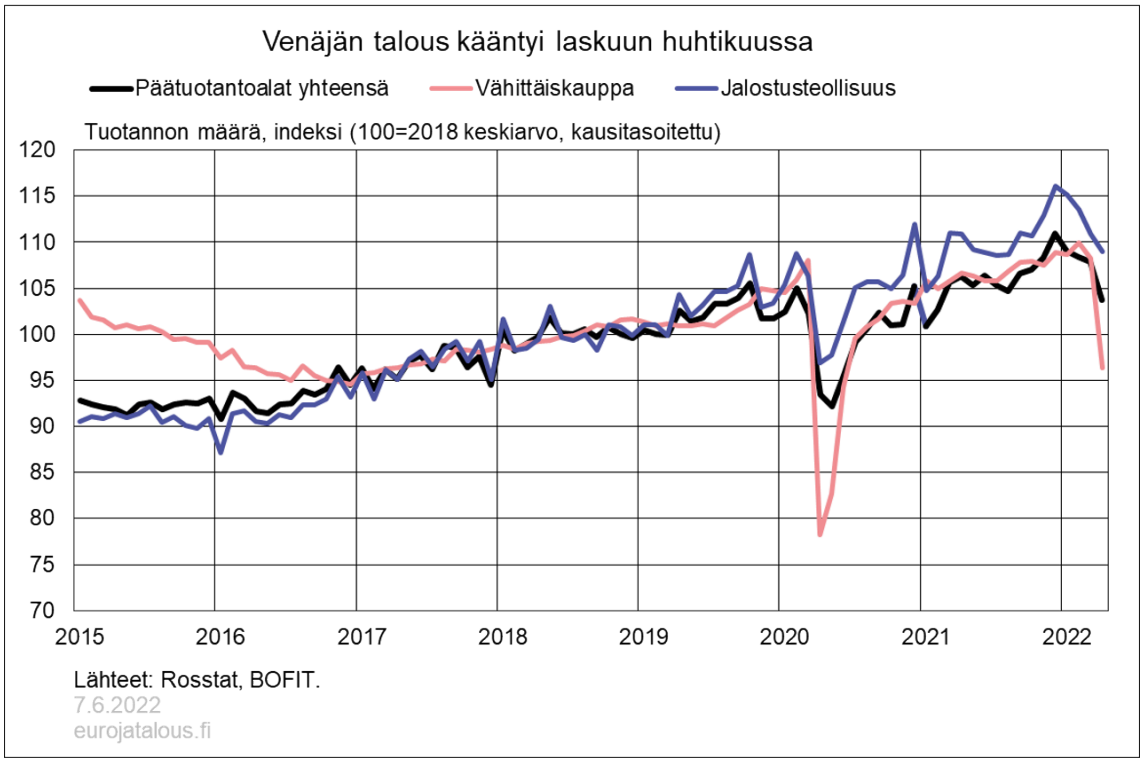

Tarjonnan supistuminen on kiihdyttänyt inflaatiota. Huhtikuussa kuluttajahinnat nousivat 18 % vuotta aiemmasta. Samalla monien venäläisten ostovoima on pudonnut jyrkästi. Heikentynyt kysyntä on vetänyt vähittäiskaupan laskuun ja sen myynnin määrä supistui huhtikuussa jo 10 % vuotta aiemmasta. Uusia autoja myytiin lähes 80 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Taloustilanteen synkentyminen ei ole vielä näkynyt Venäjän työmarkkinoilla. Esimerkiksi Venäjältä poistumassa olevat ulkomaiset yritykset eivät vielä ole pystyneet irtisanomaan työntekijöitään. Työttömyyden odotetaan lisääntyvän huomattavasti ja työttömyysasteen jopa kaksinkertaistuvan 7–8 prosenttiin vuoden loppuun mennessä.

Venäjän talousministeriön ennakkoarvion mukaan Venäjän BKT supistui huhtikuussa 3 % vuotta

aiemmasta. Sekä venäläiset että kansainväliset ennustajat odottavat, että BKT:n supistuminen jatkuu ainakin tämän vuoden lopulle. Tuoreimmissa ennusteissa Venäjän BKT:n odotetaan supistuvan tänä vuonna 8–15 %. Useimmissa ennusteissa ei ole vielä otettu huomioon EU:n uusinta pakotepakettia. Se voi leikata Venäjän vientiä huomattavasti ja siten heikentää talousnäkymiä entisestään. Öljyn ja öljytuotteiden tuontikieltoon liittyvien 6–8 kuukauden siirtymäaikojen vuoksi vaikutus voi kuitenkin näkyä osittain vasta viiveellä.

Synkentyvä taloustilanne ja etenkin EU:n tuoreimmat pakotteet leikkaavat myös Venäjän valtiontalouden tuloja tuntuvasti. Samaan aikaan menot ovat kasvussa sekä sodasta aiheutuvien kustannusten että talouden tukemiseen suunnattujen toimien vuoksi. Etenkin sosiaalimenoja on jo päätetty lisätä mm. eläkkeiden ja lapsiperheiden tukien korotuksiin. Venäjän federaatiobudjetti kääntyi huhtikuussa alijäämäiseksi ja alijäämän odotetaan kasvavan tulevina kuukausina. Venäjällä on kuitenkin vielä mahdollisuuksia rahoittaa alijäämää. Valtio on kerännyt runsaasti säästöjä aiempien vuosien kurinalaisen talouspolitiikan avulla. Lisäksi Venäjä voi tarvittaessa turvautua keskuspankkirahoitukseen alijäämän rahoittamiseksi. Loputtomiin tämäkään keino ei tietenkään ole käytettävissä.

EU:n ja Yhdysvaltojen asettamat talouspakotteet ovat kaventaneet merkittävästi Venäjän mahdollisuuksia käydä sotaa Ukrainassa. Ne vaikeuttavat Venäjän tilannetta koko ajan eristämällä Venäjän kansainvälisestä taloudesta. Sodan ja pakotteiden seurauksena Venäjän talous supistuu voimakkaasti ja venäläisten elintaso putoaa jyrkästi. Venäjän talous ei kuitenkaan romahda, eivätkä valtion rahoitusmahdollisuudet tyrehdy nopeasti. Siksi EU:n ja Yhdysvaltojen laaja tuki Ukrainalle tulee olemaan avainasemassa myös jatkossa.

Asiasanat

BOFIT, pakotteet, Ukraina, Venäjä